

Çevresel Güvenlik Bağlamında Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Avrupa Birliği'nin Sürdürülebilir Enerji Politikaları*

Mine Cebeci Alsaleh¹

Arzu Kihir²

Başvuru/Received: 13/10/2024

Yayın/Online Published: 20/04/2025

Kabul/Accepted: 17/02/2025

Özet

Bu makale, Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Avrupa Birliği'nin (AB) enerji politikalarında yaşanan dönüşümü çevresel güvenlik bağlamında ele almaktadır. Uzun yıllar boyunca Rusya'dan ithal edilen fosil yakıtlara bağımlı bir enerji yapısına sahip olan AB, 2022 yılında savaşın patlak vermesiyle birlikte ciddi bir enerji arz krizine sürüklenmiştir. Bu kriz, yalnızca enerji güvenliği açısından değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve stratejik bağımsızlık hedefleri açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Makale, REPowerEU ve Avrupa Yeşil Mutabakatı gibi stratejik politika çerçevelerinin nasıl devreye alındığını, bu politikaların fosil yakıtlardan uzaklaşma, yenilenebilir enerjiye geçiş ve 2050 karbon nötr hedeflerine ulaşma konularındaki rollerini incelemektedir. Ayrıca, enerji diplomasisi alanındaki dönüşüm ve AB'nin dış politika vizyonunda enerji meselesinin nasıl yeniden konumlandığı analiz edilmektedir. Çevresel güvenlik teorisi ekseninde yürütülen bu çalışmada, AB'nin enerji politikalarının yalnızca ekonomik ve politik değil, aynı zamanda ekolojik etkileri de çok boyutlu olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, savaşın AB'yi sürdürülebilir enerji yönetimi konusunda yapısal bir dönüşüme zorladığı ve çevresel güvenliği dış politikanın merkezine yerleştirdiği savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Rusya-Ukrayna savaşı, enerji politikası, REPowerEU, çevresel güvenlik, Yeşil Mutabakat.

JEL Sınıflandırması: O52, Q40, Q50

Sustainable Energy Policies of the European Union in the Context of Environmental Security After the Russia-Ukraine War

Abstract

This article explores the transformation of the European Union's (EU) energy policies in the aftermath of the Russia-Ukraine war within the context of environmental security. Historically dependent on fossil fuel imports from Russia, the EU has faced a critical disruption in its energy security since the outbreak of the conflict in 2022. In response, the EU has launched strategic frameworks such as REPowerEU, aiming to reduce reliance on Russian

* Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Dalında Prof. Dr. Arzu Kihir danışmanlığında Mine Cebeci Alsaleh tarafından hazırlanmakta olan doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹ İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Doktora Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

² Sorumlu Yazar, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İstanbul, Türkiye. kihir@istanbul.edu.tr

energy, accelerate the transition to renewable sources, and achieve climate neutrality by 2050. This paper examines how the concepts of energy security and environmental sustainability have been redefined and increasingly integrated into the EU's foreign policy agenda. Special attention is given to the interplay between REPowerEU and the European Green Deal, analyzing their complementarity and tensions. Furthermore, the article evaluates how the EU's shift in energy diplomacy and diversification strategies contributes to the bloc's strategic autonomy and ecological resilience. By applying the theoretical lens of environmental security and drawing from EU institutional documents, the study provides a multi-dimensional assessment of how the EU's energy transformation is reshaping its geopolitical stance and ecological commitments. Ultimately, the article argues that the war has not only accelerated policy change but also prompted a long-term structural realignment in favor of sustainable energy governance.

Keywords: European Union, Russia-Ukraine war, energy policy, REPowerEU, environmental security, Green Deal.

JEL Classification: O52, Q40, Q50

1. Giriş

Enerji güvenliği, yirmi birinci yüzyılın en kritik stratejik meselelerinden biri haline gelmiş; bu alan, artık yalnızca ekonomik ya da teknik bir mesele olarak değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve dış politika ile doğrudan ilişkili bir güvenlik paradigmasına dönüşmüştür. Avrupa Birliği (AB), uzun yıllardır enerji politikasını piyasa bütünleşmesi, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel sorumluluk ilkeleri doğrultusunda şekillendirmiştir. Ancak 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, AB'nin bu çok katmanlı enerji stratejisinde ciddi bir kırılma yaratmış, enerji politikalarının kapsamı ve öncelikleri kökten değişmiştir.

Rusya'nın AB enerji ithalatındaki merkezi konumu, savaşla birlikte enerji arz güvenliğini tehdit eder hale gelmiş; bu durum, AB'yi fosil yakıtlardan hızla uzaklaştırma ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme yönünde hızlı bir dönüşüm sürecine zorlamıştır. Savaşın etkisiyle yalnızca enerji güvenliği değil, aynı zamanda çevresel güvenlik ve iklim hedefleri de yeniden tartışmaya açılmıştır. Bu bağlamda AB, hem REPowerEU girişimiyle Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmayı hedeflemiş, hem de Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2050 karbon nötr hedefine ulaşma kararlılığını sürdürmüştür.

Bu çalışma, Rusya-Ukrayna savaşının AB enerji politikaları üzerindeki dönüştürücü etkisini çevresel güvenlik ekseninde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, enerji güvenliği ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki bağ analiz edilmekte; AB'nin savaş sonrası enerji stratejileri, dış politika vizyonu ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile olan ilişkisi çok boyutlu bir şekilde ele alınmaktadır. Literatürden ve AB politika belgelerinden faydalanılarak yapılan analiz, hem politik hem de çevresel açılardan Avrupa'nın yeni enerji yönelimini ortaya koymayı hedeflemektedir.

2. Literatür Taraması

Enerji politikaları ve çevresel güvenlik literatürü, son yirmi yılda küresel krizlerin, iklim değişikliğinin ve enerji arzı sorunlarının etkisiyle önemli ölçüde genişlemiştir. Bu literatür, enerji güvenliğinin yalnızca ekonomik ve teknik bir konu değil, aynı zamanda siyasi, çevresel

ve toplumsal boyutları olan çok disiplinli bir alan olduğunu ortaya koymaktadır (Cherp & Jewell, 2011). Özellikle 2000’li yıllardan itibaren enerji güvenliği, sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği, Avrupa Birliği’nin enerji politikalarının şekillenmesinde birbirini tamamlayan öncelikli alanlar haline gelmiş ve bu kavramlar enerji stratejilerinin merkezine yerleştirilmiştir.

2.1. Çevresel Güvenlik ve Uluslararası Politika

Çevresel güvenlik kavramı, Barry Buzan ve Ole Wæver’in öncülük ettiği Kopenhag Okulu’nun çalışmalarıyla güvenlik çalışmalarında önemli bir dönüşümü temsil eder. Bu yaklaşıma göre çevre sorunları, artık ulusal güvenliği tehdit eden unsurlar arasında yer almakta; iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi ve çevresel felaketler devletlerin iç ve dış güvenlik politikalarının merkezine oturmaktadır (Buzan et al., 1998). Richard Ullman (1983) ve Jessica Tuchman Mathews (1989) gibi araştırmacılar da çevresel meseleleri ulusal güvenlik kapsamında değerlendirmiş; çevre sorunlarının yalnızca ekolojik değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal güvenlik tehditleri yarattığını savunmuşlardır.

IPCC (2021) raporları, çevresel tehditlerin giderek daha fazla siyasi istikrarsızlık, göç hareketleri ve bölgesel çatışmalara neden olabileceğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda enerji politikaları ile çevresel güvenlik arasındaki bağ sadece çevre koruma açısından değil; aynı zamanda barış, istikrar ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri bakımından da stratejik bir boyut kazanmıştır.

2.2 Enerji Güvenliği ve Yönetişim Yaklaşımları

Enerji güvenliği kavramı Avrupa bağlamında uzun süre fosil yakıtlara olan dışa bağımlılık üzerinden tanımlanmıştır. Yergin (2006), enerji güvenliğini “yeterli miktarda, sürdürülebilir, uygun fiyatlı ve kesintisiz enerji arzı” olarak tanımlar. Avrupa’da bu tanım, 1970’lerdeki petrol krizlerinden sonra çeşitlendirme, enerji verimliliği ve alternatif kaynak arayışlarıyla kurumsallaşmıştır.

Avrupa Birliği bağlamında, enerji yönetişimi literatürü çok katmanlı yapıyı ve karar alma süreçlerinin yatay/çok paydaşlı karakterini vurgular. Scholten (2017) AB enerji yönetişiminin, teknik uzmanlık ile demokratik katılım arasındaki dengeye dikkat çeker. Van den Hove et al. (2002), AB’nin enerji-çevre politikaları arasında normatif uyum sağlama çabalarının yönetişim zorluklarını incelediği çalışmalarında bu dengeye dair kapsamlı analizler sunmaktadır.

2.3 Jeopolitik Krizler ve Enerji Politikalarına Etkisi

Son yıllarda literatürde dikkat çeken bir başka gelişme, savaşlar ve siyasi krizlerin enerji politikalarına etkisine odaklanılmasıdır. Goldthau ve Sitter (2022), enerji krizlerinin yalnızca piyasa dengelerini değil, aynı zamanda normatif değerleri ve dış politikayı da etkilediğini belirtir. Kuzemko (2016), enerji diplomasisinin dönüşümünü sürdürülebilirlik normları çerçevesinde değerlendirirken, enerji geçişinin sadece teknik değil aynı zamanda ideolojik bir sürece dönüştüğünü vurgular.

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında kaleme alınan güncel akademik çalışmalarda (örneğin, Grätz, 2022; Youngs, 2023), AB’nin enerji politikalarında yaşanan kırılma, sadece stratejik bir değişim değil; aynı zamanda enerji alanında normatif dış politika inşası olarak da ele alınmaktadır.

2.4 Literatürdeki Boşluklar ve Bu Çalışmanın Katkısı

Yukarıda özetlenen literatür, enerji politikaları ile çevresel güvenlik arasındaki bağın önemini açıkça ortaya koysa da, özellikle Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında AB'nin bu iki alanı entegre biçimde nasıl yeniden yapılandığına dair çalışmalar sınırlıdır. Mevcut literatürün büyük bölümü ya enerji güvenliği ya da çevresel sürdürülebilirlik üzerine odaklanmakta, her iki boyutu aynı anda içeren analizler ise yeterince derinleşmemektedir.

Bu çalışma, söz konusu literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemekte; savaş sonrası dönemde AB'nin enerji politikalarının çevresel güvenlik bağlamında geçirdiği dönüşümü özgün ve çok boyutlu bir yaklaşımla incelemektedir.

3.Yöntem ve Araştırma Modeli

Tez nitel araştırma yöntemine dayalı olarak hazırlanmıştır. Literatür taraması, belgesel analiz ve politika incelemesi yoluyla veriler toplanmış, yorumlayıcı analiz yapılmıştır. Kopenhag Ekolü ve Barry Buzan'ın çevresel güvenlik yaklaşımları teorik temel olarak benimsenmiştir. REPowerEU, Avrupa Yeşil Mutabakatı gibi güncel politika belgeleri çalışmaya örnek olay olarak dahil edilmiştir.

Araştırma modeli, 'betimsel nitel araştırma modeli'dir. Amaçlı örneklem yoluyla seçilen olaylar (örneğin Rusya-Ukrayna savaşı ve AB enerji politikaları) üzerinden analiz yapılmıştır.

Veri toplama aracı olarak ikincil kaynaklara (resmi AB belgeleri, uluslararası kuruluş raporları, akademik literatür) dayanılmıştır. Kavramsal çerçeve ve içerik analizi yöntemiyle elde edilen veriler yorumlanmıştır. Tez, çok disiplinli bir bakış açısı ile çevresel güvenlik ve enerji politikalarının kesişim noktasını değerlendirmektedir.

4. AB Enerji Politikalarının Evrimi ve Savaş Sonrası Dönüşüm

Avrupa Birliği'nin enerji politikaları, kuruluş sürecinden itibaren ekonomik entegrasyonun önemli bir bileşeni olarak şekillenmiştir. Başlangıçta kömür ve çelik gibi enerji-yoğun sektörlerin entegrasyonu ile başlayan bu süreç, zamanla enerji arz güvenliği, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik hedefleriyle daha karmaşık ve çok katmanlı hale gelmiştir.

4.1 Kuruluş Dönemi: Kömür ve Çelikten Enerji Entegrasyonuna (1950–1990)

AB'nin enerji politikasının temelleri, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ile atılmıştır. Bu topluluk, savaş sonrası Avrupa'nın yeniden inşası için enerji kaynaklarının ortak kontrolünü sağlamayı amaçlamıştır. Bu dönemde enerji politikaları daha çok ekonomik kalkınmayı desteklemek üzere düzenlenmiştir. Ortak Piyasa ve ekonomik büyüme hedefleri, enerji kaynaklarının verimli kullanılmasını ve bölgesel iş birliğini teşvik etmiştir.

4.2 Kriz ve Çeşitlendirme Dönemi (1990–2010)

1970'lerdeki petrol krizleri ve ardından gelen arz şokları, enerji güvenliğini politik gündemin üst sıralarına taşımıştır. Bu süreç, AB'nin enerji kaynaklarını çeşitlendirme, enerji tasarrufu ve alternatif enerjiye yönelme çabalarını tetiklemiştir. Maastricht Antlaşması (1992) ile enerji, resmen bir AB politikası haline gelmiştir. Bu dönemde iç enerji pazarının oluşturulması, sınırlar arası enerji alışverişinin kolaylaştırılması ve enerji altyapısının uyumlaştırılması öncelikli hale gelmiştir. Aynı zamanda çevre politikalarının gelişmesiyle birlikte enerji politikaları sürdürülebilirlik eksenine de taşınmıştır. 1997'deki Kyoto Protokolü ve 2000'li yıllardaki iklim

hedefleri, enerji üretiminde yenilenebilir kaynakların artırılması ve emisyonların azaltılması yönünde reformları beraberinde getirmiştir.

4.3 2020 Stratejileri ve İklim Uyum Politikaları (2010–2020)

Avrupa 2020 Stratejisi çerçevesinde belirlenen “20-20-20” hedefleri (sera gazı emisyonlarının %20 azaltılması, %20 yenilenebilir enerji kullanımı, %20 enerji verimliliği artışı), AB’nin çevresel sürdürülebilirliği enerji politikalarının merkezine yerleştirdiğini göstermektedir. Bu dönemde Avrupa Enerji Birliği girişimi ile enerji altyapısı modernize edilmiş, TEN-E (Trans-European Networks for Energy) programı ile kıta genelinde bağlantılı bir enerji sistemi oluşturulmuştur.

4.4 Savaş Sonrası Dönüşüm: REPowerEU’nun Yükselişi (2022 ve sonrası)

2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, AB enerji politikalarında köklü bir kırılmaya yol açmıştır. Rusya, AB’nin doğalgaz ithalatının yaklaşık %40’ını karşılarken, savaşla birlikte bu tedarik zinciri siyasi bir baskı aracına dönüşmüştür. Bu durum, enerji bağımsızlığının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik bir zorunluluk olduğunu ortaya koymuştur.

Bu bağlamda REPowerEU Planı, AB’nin enerji stratejisini hem kısa vadeli enerji arz güvenliği açısından hem de uzun vadeli sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda yeniden şekillendirmiştir. Plan kapsamında, LNG altyapılarının artırılması, yenilenebilir enerji projelerinin hızlandırılması ve enerji verimliliği tedbirlerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönüşüm, enerji politikasının artık yalnızca teknik değil, dış politika ve güvenlik politikalarıyla doğrudan bağlantılı bir hale geldiğini göstermektedir.

AB enerji politikası artık sadece iç pazar entegrasyonu ile sınırlı değildir. Giderek daha fazla sayıda aktörün (Avrupa Komisyonu, üye devletler, özel sektör, STK’lar) dâhil olduğu, çok düzeyli yönetim yapılarıyla şekillenen bir politika alanıdır. Savaş sonrası ortaya çıkan yeni enerji paradigması, stratejik özerklik, dijitalleşme, iklim nötrlüğü ve jeopolitik risk yönetimi gibi çok boyutlu hedefleri içermektedir. Bu yapının sürdürülebilirlik eksenli şekilde ilerlemesi, AB’nin küresel liderlik iddiası açısından kritik önemdedir.

5. REPowerEU ve Avrupa Yeşil Mutabakatı: Kapsam ve Stratejik Uyumluluk

Avrupa Birliği’nin sürdürülebilir enerji hedefleri doğrultusunda en önemli iki politika çerçevesi olan Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal) ve REPowerEU Planı, iklim değişikliğiyle mücadele ve enerji arz güvenliği açısından temel stratejik araçlar olarak öne çıkmaktadır. Bu iki girişim, hem AB içindeki dönüşüm sürecini hem de küresel düzeyde Avrupa’nın normatif gücünü temsil etmektedir.

5.1 Avrupa Yeşil Mutabakatı (Green Deal): Uzun Vadeli İklim Vizyonu

2019 yılında Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan Yeşil Mutabakat, 2050 yılına kadar karbon nötr bir Avrupa hedefini içeren kapsamlı bir politika belgesidir. Bu belge, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, yenilenebilir enerji yatırımlarının teşvik edilmesini ve döngüsel ekonominin geliştirilmesini hedeflemektedir. Yeşil Mutabakat, sadece enerji değil; tarım, ulaştırma, sanayi, biyolojik çeşitlilik ve finans gibi birçok sektörü dönüştürmeyi amaçlamaktadır. “Fit for 55” paketi kapsamında 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının 1990 seviyelerine kıyasla %55 oranında azaltılması, yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması ve enerji verimliliğinde kayda değer ilerleme sağlanması hedeflenmektedir.

Yeşil Mutabakat, aynı zamanda adil dönüşüm hedefini benimseyerek, düşük gelirli bölgelerin ve kırılgan grupların yeşil geçiş sürecinden olumsuz etkilenmesini önlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda “Just Transition Fund” (Adil Geçiş Fonu) gibi mali araçlar devreye alınmıştır.

5.2 REPowerEU Planı: Enerji Krizine Stratejik Müdahale

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı sonrası enerji arz güvenliği büyük bir tehdit haline gelmiş; bu durum AB'yi acil bir eylem planı geliştirmeye zorlamıştır. REPowerEU, savaş sonrası dönemde AB'nin enerji bağımsızlığına ulaşmasını ve Rusya'ya olan fosil yakıt bağımlılığını sona erdirmesini hedefleyen kapsamlı bir stratejidir. Plan, LNG altyapısının güçlendirilmesini, yenilenebilir enerji yatırımlarının hızlandırılmasını ve enerji verimliliğinin artırılmasını içermektedir.

Bu plan ayrıca, hidrojen teknolojilerinin yaygınlaştırılması, kritik hammaddelerin tedariki ve dijital enerji çözümleri gibi alanlarda da yatırımlar öngörmektedir. Komisyon, REPowerEU kapsamında yaklaşık 300 milyar avroluk bir kaynak tahsisini öngörmektedir. Bu miktarın büyük bir bölümü, Ulusal İyileşme Planları ile ilişkilendirilmiştir.

5.3 Politikaların Kesişimi ve Uyum Dinamikleri

Her ne kadar REPowerEU ve Yeşil Mutabakat farklı krizlere ve önceliklere cevap vermek üzere geliştirilmiş olsa da, uzun vadede bu iki strateji birbirini tamamlamaktadır. Yeşil Mutabakat iklim hedeflerine ulaşmayı hedeflerken, REPowerEU bu hedeflerin gerçekleştirilmesini hızlandırmakta ve enerji bağımsızlığına ulaşma sürecini desteklemektedir.

Bu iki stratejinin kesiştiği temel noktalar şunlardır:

- Her ikisi de yenilenebilir enerjiye geçişi önceliklendirmektedir.
- Her ikisi de enerji verimliliğini artırmakta ve fosil yakıt kullanımını azaltmayı hedeflemektedir.
- Her ikisi de enerji piyasalarının entegrasyonunu ve dijital dönüşümünü teşvik etmektedir.

Ancak kısa vadede REPowerEU'nun bazı unsurlarının, örneğin LNG yatırımlarının, Yeşil Mutabakat'ın uzun vadeli karbon nötr hedefleriyle çelişebileceği tartışmaları da mevcuttur. Bu nedenle geçiş döneminin dikkatle yönetilmesi önemlidir.

5.4 Üye Devlet Uygulamaları ve Farklılıklar

REPowerEU ve Yeşil Mutabakat uygulamaları, üye devletler arasında farklılık göstermektedir. Almanya, İspanya ve Hollanda gibi ülkeler yenilenebilir enerji yatırımlarında hızlı ilerleme kaydederken; Polonya ve Macaristan gibi ülkeler fosil yakıtlardan çıkış sürecinde daha temkinli adımlar atmaktadır. Bu farklar, AB'nin enerji politikalarının uygulanmasında bütüncül bir uyum ihtiyacını gündeme getirmektedir.

5.5 Küresel Etkiler ve Normatif Güç

Yeşil Mutabakat ve REPowerEU, AB'nin küresel çevre yönetiminde liderliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) gibi araçlarla, AB dışındaki ülkelerin de emisyon azaltım hedeflerine uymaya teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Bu durum, ticaret politikası ile iklim politikası arasında yeni bir normatif diplomasi alanı yaratmaktadır.

Sonuç olarak, Yeşil Mutabakat ve REPowerEU Planı birlikte ele alındığında, AB'nin sadece krizlere yanıt veren değil, aynı zamanda sürdürülebilirliği sistematik şekilde yöneten bir aktöre dönüşümünü temsil etmektedir.

6. Enerji Diplomasisi ve AB Dış Politikasında Yeniden Konumlanma

Enerji, günümüzde yalnızca ekonomik bir unsur değil; aynı zamanda dış politika stratejilerinin temel bileşenlerinden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin enerji diplomasisi, Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Savaş öncesi dönemde enerji diplomasisi büyük ölçüde tedarik güvenliğine ve ekonomik iş birliğine dayanırken, savaş sonrası dönemde bu diplomasi aracı jeopolitik risk yönetimi, çevresel sürdürülebilirlik ve normatif güç inşasıyla harmanlanarak daha stratejik, çok boyutlu ve değer temelli bir yapıya bürünmüştür.

6.1 Enerji Tedarik Stratejilerinde Yeni Yönelimler

AB, Rusya dışında enerji tedarikini çeşitlendirmek amacıyla Cezayir, Norveç, Azerbaycan, Katar ve ABD gibi ülkelerle yeni enerji anlaşmaları imzalamış; aynı zamanda yenilenebilir enerji alanında Mısır, Fas ve Tunus gibi Akdeniz ortaklarıyla yeşil hidrojen üretimi üzerine iş birlikleri geliştirmiştir. 2022 sonrası dönemde enerji tedarik zincirlerinin dayanıklılığı öncelik kazanmış, LNG altyapıları genişletilmiş ve kritik enerji altyapılarına yönelik siber güvenlik çalışmaları hızlandırılmıştır.

6.2 Normatif Diplomasi ve Çevresel Sürdürülebilirlik

REPowerEU ve Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB'nin enerji diplomasisini sadece tedarik yönelimli değil, normatif ve çevresel temellere dayalı bir yapıya kavuşturmuştur. AB, enerji anlaşmalarında artık insan hakları, çevre koruma ve demokratik yönetim gibi normatif ilkeleri ön koşul olarak öne sürmekte; çevre ve iklim politikalarıyla uyumlu enerji iş birlikleri kurmaktadır. Bu durum, enerji politikalarını jeopolitik araçlar olmaktan çıkarıp, değer temelli bir dış politika bileşenine dönüştürmektedir.

6.3 Dış Politikada Enerji Odaklı Genişleme ve Ortaklıklar

AB, Doğu Ortaklığı ülkeleriyle (Ukrayna, Moldova, Gürcistan) enerji entegrasyonunu derinleştirmiş, bu ülkelerin enerji piyasalarının AB iç pazarıyla uyumlaştırılmasını desteklemiştir. Aynı şekilde Akdeniz ülkeleriyle sürdürülen enerji diyalogu, Güney Gaz Koridoru gibi stratejik projeler üzerinden enerji güvenliğini artırmayı hedeflemiştir. Afrika'da ise yeşil hidrojen yatırımları ve kıta çapındaki enerji dönüşümüne teknik destek sağlanmaktadır.

6.4 Enerji Diplomasisinin Stratejik Sonuçları

AB'nin enerji diplomasisindeki bu dönüşüm, üç temel stratejik sonucu beraberinde getirmiştir:

- Jeopolitik Özerklik : Rusya'ya olan enerji bağımlılığı azaltılırken, AB daha özerk bir dış politika manevra alanı kazanmıştır.
- Normatif Güç Kapasitesinin Artışı : AB, enerji iş birliklerini demokrasi, çevre koruma ve insan hakları kriterleriyle uyumlu hale getirerek küresel norm üreticisi rolünü pekiştirmektedir.
- Çevresel Güvenliğin Dış Politikaya Entegrasyonu: Enerji diplomasisi artık sadece çıkar temelli değil, sürdürülebilirlik odaklı bir dış politika aracı olarak konumlanmaktadır.

Bu çerçevede, enerji diplomasisi AB için artık sadece bir enerji meselesi değil; stratejik bağımsızlık, çevresel taahhütler ve küresel liderlik kapasitesi açısından çok boyutlu bir enstrümana dönüşmüştür.

7. Sonuç

Bu çalışma, Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Avrupa Birliği'nin enerji politikalarında yaşanan dönüşümü, çevresel güvenlik kavramı çerçevesinde değerlendirmiştir. Savaş, AB için yalnızca bir dış politika krizi değil; aynı zamanda enerji arz güvenliğini ve stratejik bağımsızlığı doğrudan tehdit eden çok boyutlu bir kırılma anı olmuştur. Bu bağlamda AB, geleneksel enerji tedarik zincirlerine olan bağımlılığını sorgulamakla kalmamış; aynı zamanda enerji politikalarını daha sürdürülebilir, dirençli ve iklim odaklı hale getirmek için kapsamlı reformlara yönelmiştir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB'nin iklim değişikliğiyle mücadeledeki kararlılığını yansıtırken; REPowerEU Planı, enerji arzındaki acil sorunlara yanıt olarak şekillenmiş ve savaş sonrası dönemin stratejik aracı haline gelmiştir. Her iki politika da yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırma, enerji verimliliğini artırma ve karbon salımını azaltma hedefleriyle örtüşmekte; ancak kısa vadeli enerji güvenliği kaygıları ile uzun vadeli çevresel hedefler arasında zaman zaman çelişkiler doğabilmektedir.

Çalışmada ayrıca AB'nin enerji diplomasisinin geçirdiği yapısal değişim analiz edilmiştir. Enerji diplomasisi artık yalnızca kaynak çeşitliliğini sağlama aracı değil; aynı zamanda normatif değerlerin ve çevresel sorumlulukların dış politika yoluyla aktarılmasını mümkün kılan stratejik bir enstrümandır. Enerji, AB'nin dış ilişkilerinde jeopolitik özerkliğin, çevresel güvenliğin ve sürdürülebilir kalkınma vizyonunun merkezi bir unsuru haline gelmiştir.

Tüm bu analizler ışığında, Avrupa Birliği'nin enerji politikalarının salt ekonomik veya teknik bir mesele olmaktan çıkıp, iklim politikaları, çevre koruma, uluslararası ilişkiler ve güvenlik stratejileriyle iç içe geçmiş bir yapıya evrildiği görülmektedir. Bu dönüşüm, sadece mevcut enerji krizine yanıt olmanın ötesinde, uzun vadeli bir sürdürülebilirlik paradigmasına geçişi temsil etmektedir. AB'nin bu yöndeki kararlılığı, çevresel güvenliğin yalnızca iç politika konusu değil; aynı zamanda küresel düzeyde barış, istikrar ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.

Cherp, A., & Jewell, J. (2011). The three perspectives on energy security: Intellectual history, disciplinary roots and the potential for integration. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3(4), 202–212. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2011.07.001>

European Commission. (2019). The European Green Deal. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

European Commission. (2022). REPowerEU Plan. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip223131>

-
- Goldthau, A., & Sitter, N. (2015). *A Liberal Actor in a Realist World: The EU Regulatory State and the Global Political Economy of Energy*. Oxford University Press.
- Goldthau, A., & Sitter, N. (2022). Energy security, resilience and the European Green Deal. *Journal of European Integration*, 44(6), 739–754.
- Kuzemko, C. (2016). Energy depoliticisation in the UK: Destroying political capacity. *British Journal of Politics and International Relations*, 18(1), 107–124.
- Mathews, J. T. (1989). Redefining Security. *Foreign Affairs*, 68(2), 162–177.
<https://doi.org/10.2307/20043997>
- Scholten, D. (Ed.). (2017). *The Geopolitics of Renewables*. Springer.
- Tagliapietra, S., & Zachmann, G. (2022). EU Energy Policy Response to the War in Ukraine. *Bruegel Policy Contribution*, Issue 11.
- Ullman, R. H. (1983). Redefining Security. *International Security*, 8(1), 129–153.
- van den Hove, S., Le Menestrel, M., & de Bettignies, H.-C. (2002). The oil industry and climate change: Strategies and ethical dilemmas. *Climate Policy*, 2(1), 3–18.
- Yergin, D. (2006). Ensuring energy security. *Foreign Affairs*, 85(2), 69–82.